

Filosoφia felină

Filosofia felină

JOHN GRAY

Traducere din limba engleză de
Radu Șorop

TREI

Cuprins

1. Pisicile și filosofia	7
Un antifilosof care îndrăgea pisicile: Michel de Montaigne ...	14
Călătoria lui Mèo	18
Cum pisicile au domesticit oamenii	28
2. De ce pisicile nu se străduiesc să fie fericite	38
Când filosofi vorbesc despre fericire	39
Pascal despre preocupare	46
Hodge și căderea	55
3. Etica felină	63
Moralitatea, o practică foarte aparte	63
Spinoza despre cum să trăiești conform propriei naturi	66
Egoism dezinteresat	82
4. Dragoste umană vs. dragoste felină	93
Triumful Sahei	93
Prada cea mare a lui Ming	97
Iubind-o pe Lily	104
Gattino dispare	110
5. Timpul, moartea și sufletul felin	122
Rămas-bun de la Muri	122
Civilizația ca negare a morții	127
Pisicile ca zeități	136

6. Pisicile și sensul vieții	144
Natura pisicilor, natura oamenilor	145
Zece ponturi feline pentru cum să ai o viață reușită	148
Meo pe pervazul ferestrei	151
Mulțumiri	153

1

Pisicile și filosofia

Un filosof m-a asigurat odată că își convinsese pisica să devină vegetariană. Crezând că glumește, l-am întrebat cum reușise o asemenea performanță. O hrănise cu trufandale vegane cu gust de șoarece? Îi făcuse cunoștință cu alte pisici, deja vegane practice, pentru a-i servi drept modele feline în viață? Sau dezbătuse cu ea subiectul și o convinsese că e greșit să mănânce carne? Interlocutorul meu n-a gustat glumele. Mi-am dat seama că el credea cu adevărat că pisica optase pentru o dietă din care lipsește carnea. Astfel că, în încheierea discuției noastre, i-am pus întrebarea: are pisica voie să iasă afară? Are, desigur, mi-a spus. Misterul era rezolvat. În mod evident, pisica se hrănea vizitând alte cămine și vânând. Dacă se întâmpla să aducă vreun hoit acasă — un obicei pentru care, din nefericire, pisicile cu un simț etic slab dezvoltat au o predilecție —, virtuosul filosof reușise să nu-l observe.

Nu e greu de imaginat cum trebuie să-l fi privit pe pedagogul ei uman pisica supusă acestui experiment de educație morală. Perplexitatea provocată de comportamentul filosofului va fi fost fără întârziere urmată de indiferență. Rareori obosindu-se să facă vreun lucru dacă nu le servește unui scop bine definit sau nu le aduce vreo

gratificare imediată, pisicile sunt făpturi realiste prin excelență. Confruntate cu absurditățile umane, pur și simplu le întorc spatele.

Filosoful care credea că își determinase pisica să adopte o dietă din care lipsește carnea nu demonstra decât cât de ridicoli pot ajunge filosofi. Mai degrabă decât să încerce să-și școlească pisica, ar fi fost mai înțelept să încerce să învețe de la ea. Oamenii nu se pot transforma în pisici. Totuși, renunțând la ideea că sunt ființe superioare, ar putea înțelege cum ajung pisicile să prospere fără să-și facă atâtea griji despre cum trebuie să trăiască.

Pisicilor nu le trebuie filosofie. Ascultându-și firea, ele sunt mulțumite cu ceea ce le oferă viața. În cazul oamenilor, pe de altă parte, nemulțumirea în privința propriei naturi pare firească. Cu rezultate predictibile tragice și burlești, animalul-om nu încetează niciodată să aspire la ceva ce nu este. Pisicile nu-și bat capul cu așa ceva. Mare parte din existența umană este o luptă pentru fericire. Însă în rândul pisicilor, fericirea este starea la care revin în mod natural când amenințările fizice la propria lor bunăstare sunt înlăturate. Acesta ar putea fi motivul principal pentru care mulți dintre noi le iubim. Pisicile posedă ca drept din naștere o fericire pe care oamenii în mod obișnuit nu reușesc să o atingă.

Originea filosofiei este angoasa, iar pisicile nu suferă de angoasă decât dacă se confruntă cu o amenințare sau se află într-un loc bizar. Pentru oameni, lumea în sine este un loc amenințător și bizar. Religiiile sunt încercări

de a face un univers inuman să fie omenesc locuibil. Deseori, filosofi au respins credințele religioase ca fiind mult sub demnitatea propriilor speculații metafizice, dar religia și filosofia vin în ajutorul aceleiași nevoi¹. Ambele sunt eschive în fața neliniștii stăruitoare care decurge din calitatea de a fi om.

Cei cu o gândire mai simplistă vor spune că motivul pentru care pisicile nu fac filosofie este acela că le lipsește capacitatea de a gândi abstract. Dar ne putem imagina o specie felină care să se bucure de această capacitate, păstrându-și în tot acest timp lejeritatea pe care o manifestă în lume. Dacă aceste pisici s-ar apleca asupra filosofiei ar fi precum asupra unei ramuri amuzante a ficțiunii fantastice. Mai curând decât să vadă în ea un remediu pentru angoasă, acești filosofi felini ar practica-o ca un fel de joacă.

În loc să fie semn al inferiorității lor, absența gândirii abstracte în rândul pisicilor e un indiciu de cât de liberă le este mintea. Gânditul în generalități alunecă ușor spre o credință superstițioasă în limbaj. Mare parte din istoria filosofiei constă în venerarea unor ficțiuni lingvistice. Bazându-se pe ce pot atinge, adúlmea și vedea, pisicile nu sunt conduse de cuvinte.

Filosofia stă mărturie pentru fragilitatea minții umane. Oamenii filosofează din același motiv pentru care se roagă. Știu că sensul pe care și l-au făurit în viață este fragil și trăiesc cu spaima că se va evapora. Moartea este evaporarea supremă a sensului, din moment ce

¹ Am discutat despre această viziune raționalistă asupra religiei în *Seven Types of Atheism*, Penguin Books, Londra, 2019, pp. 9-14.

marchează sfârșitul oricărei povești pe care oamenii și-o vor fi spus. Așa că își închipuie că trec într-o viață mai presus de corp și într-o lume dincolo de timp și că povestea lor o să continue acolo.

De-a lungul timpului, filosofia a însemnat căutarea unor adevăruri care să ofere dovezi împotriva mortalității. Doctrina formelor imaginată de Platon — idei imuabile care ființează într-o lume eternă — reprezenta o viziune mistică în care valorile umane erau la adăpost de moarte. Negândindu-se nicicum la moarte — deși aparent știind suficient de bine când vine vremea ei —, pisicile nu au nevoie de asemenea închipuiri. Dacă ar putea înțelege filosofie, aceasta n-ar avea ce să le învețe.

În schimb, câțiva filosofi au recunoscut că noi avem ce să învățăm de la ele. Arthur Schopenhauer, filosoful german din secolul al XIX-lea (născut în 1788), este celebru pentru cât de mult îndrăgea pudeli, ținând un întreg șir de astfel de animale în anii săi de pe urmă și botezându-i pe toți cu aceleași nume — Atma și Butz. A avut cel puțin și un companion felin. Când a murit în 1860 din cauza unui stop cardiac, a fost găsit acasă pe canapea, alături de o pisică nenumită.

Schopenhauer se folosea de animalele de companie pentru a-și susține teoria că sinele este o iluzie. Oamenii nu se pot abține să nu se gândească la pisici ca la individualități separate, cum sunt ei înșiși; dar asta este o greșală, credea el, de vreme ce ambele entități sunt instanțe ale unei forme platoniciene, un arhetip repetându-se în multe instanțe diferite. Într-un final, fiecare dintre acești

indivizi aparent singulari este întruchiparea efemeră a ceva fundamental — dorința de a trăi, care nu se stinge și care este singurul lucru ce există cu adevărat, după cum credea Schopenhauer.

Și-a expus teoria în *Lumea ca voință și reprezentare*:

Știu bine că, dacă aș asigura în mod serios pe cineva că pisica pe care o văd chiar acum jucându-se prin curte este aceeași cu cea care cu trei sute de ani în urmă sărea la fel pe-acolo și recurgea la aceleași tertipuri, el m-ar socoti nebun; dar știu de asemenea că este o nebunie și mai mare să cred că pisica de azi este în totalitate și fundamental diferită de cea de acum trei secole. [...] Căci, într-un anumit sens, este firește adevărat că în individ vedem mereu o altă ființă [...] Într-un alt sens însă, acest lucru nu este adevărat, și anume în acela că realitatea revine numai formelor durabile ale lucrurilor, ideilor; acest sens a fost atât de evident pentru Platon, încât a devenit principala sa idee [...].¹

Viziunea lui Schopenhauer asupra pisicilor drept umbre trecătoare ale unei Feline Eterne are un șarm aparte. Totuși, când mă gândesc la pisicile pe care le-am cunoscut, nu trăsăturile lor comune sunt ce îmi vine prima oară în minte, ci diferențele dintre ele. Unele pisici au o fire meditativă și mișcări molcome, altele sunt extraordinar de jucăușe; unele sunt precaute, altele, aventuroase până la bucluc; unele sunt tăcute și caută conviețuirea,

¹ Arthur Schopenhauer, *Lumea ca voință și reprezentare*, traducere de Radu Gabriel Părvu, Humanitas, București, 2012, vol. 2, pp. 511–512.

alte, vocale și imperative. Fiecare are propriile gusturi, obiceiuri și personalitate.

Pisicile au o natură care le distinge de alte făpturi — nu în ultimul rând de noi. Natura pisicilor și ce putem noi învăța de la ea reprezintă tema acestei cărți. Dar nimeni care a trăit alături de pisici nu le poate vedea drept instanțe interșanjabile ale unui singur tip. Fiecare este o individualitate singulară și are un sine mai pronunțat decât multe ființe umane.

Totuși Schopenhauer avea vederi mai blânde despre animale decât alți filosofi renumiți. Conform unor relatări, René Descartes (1596-1650) a aruncat o pisică pe fereastră pentru a demonstra absența simțirii conștiente la animalele non-umane; vaierele ei înspăimântate erau reacții mecanice, a conchis el. Descartes a efectuat experimente și pe câini, biciuindu-l pe unul în timp ce un individ cânta la vioară, pentru a vedea dacă sunetul viorii îl va speria mai târziu pe animal, ceea ce s-a și întâmplat.

Descartes a formulat expresia „Gândesc, deci exist”. Implicația era că ființele umane sunt în esență minte, doar în mod accidental fiind și organisme fizice. A decretat că la baza filosofiei lui stă îndoiala sistematică. Nu s-a gândit să pună la îndoială ortodoxia creștină care le refuza animalelor sufletul, reluând această convingere în filosofia lui raționalistă. Descartes era de părere că experimentele sale dovedeau că animalele non-umane sunt un soi de mașinărie neînsuflețite: ce demonstrează de fapt este că oamenii pot arăta o lipsă mai mare de gândire decât orice alt animal.

Simțirea conștientă poate apărea la multe ființe vii. Dacă unul dintre traseele selecției naturale a dus la

oameni, un altul a dus la caracatițe. În niciunul dintre cazuri n-a existat predestinare. Evoluția nu se mișcă în direcția unor forme de viață progresiv mai conștiente de sine. Apărând la întâmplare, conștiința survine și dispare la organismele care o posedă¹. Transumanismul din secolul XXI cred că evoluția conduce către o minte cosmică pe de-a întregul conștientă de sine. Genul acesta de vederi au precedente în teosofia, ocultismul și spiritualismul de secol XIX². Niciuna dintre ele nu se bazează pe teoria lui Darwin. Conștiința de sine a oamenilor ar putea fi un licăr unic într-o mare de întuneric³.

Aceasta ar putea părea o concluzie sumbră. Dar de ce ar trebui conștiința de sine să fie cea mai importantă valoare? Conștiința e supralicitată. O lume alcătuită din lumini și umbre, care produce cu intermitență ființe parțial conștiente de sine, este mai interesantă și demnă de a fi locuită decât una care se lăfăie în strălucirea neîntrepută a propriei oglindiri.

Orientată asupra ei însăși, conștiința este un impediment pentru o viață bună. Conștiința de sine a scindat mintea umană, într-o încercare constantă de a împinge experiențele dureroase într-un cotlon unde starea de veghe să nu poată ajunge. Întrebările despre sensul vieții supurează suferință reprimată. Prin contrast, mintea

¹ Vezi Peter Godfrey-Smith, *Celelalte minți: caracatița și evoluția vieții inteligente*, traducere de Livia Dascălu, Publica, București, 2017, pp. 101–135.

² Pun în discuție diverse idei despre evoluția cosmică în *The Immortalization Commission: The Strange Quest to Cheat Death*, Penguin Books, Londra, 2012, pp. 213–219.

³ Pentru punctul de vedere că oamenii ar putea fi singurele ființe conștiente din cosmos, vezi James Lovelock, *Novacene: The Coming Age of Hyperintelligence*, Allen Lane, Londra, 2019, pp. 3–5.

felină este una singură și nescindată. Durerea e suferită și uitată, iar bucuria vieții revine. Pisicile nu au nevoie să-și examineze existența, pentru că ele nu se îndoiesc că viața merită trăită. Conștiința de sine specifică oamenilor a dat naștere acelei neliniști perpetue pe care filosofia a încercat în van să o aline.

Un antifilosof care îndrăgea pisicile: Michel de Montaigne

O mai bună înțelegere a pisicilor, dar și a limitelor filosofiei a fost demonstrată de Michel de Montaigne (1533-1592), care scria: „Când mă joc cu pisica mea, cine știe dacă nu petrece ea mai mult cu mine, decât eu cu ea?”¹

Montaigne este deseori descris drept unul dintre fondatorii umanismului modern — un curent de gândire care își propune să lase în spate orice idee de Dumnezeu. De fapt, era la fel de sceptic în privința umanității, ca și în privința lui Dumnezeu. „Cea mai plăpândă și slabă din toate făpturile, omul este”, scria el, „cu toate acestea, cea mai îngâmfată.”² Cercetând filosofii din trecut, nu găsea niciuna care să poată înlocui acea știință despre cum să trăiești, pe care animalele o posedă în mod natural. „Cu aceeași judecată pot [ele] să ne găsească proști, după cum noi astfel [le] socotim.”³ Alte animale le erau superioare oamenilor prin faptul că dețineau o cunoaștere înăscută

despre cum să trăiască. Prin aceasta, Montaigne se distanța de credința creștină și de principalele tradiții ale filosofiei occidentale.

În acele vremuri, a fi sceptic nu era lipsit de pericole. Similar altor țări din Europa, Franța era devastată de războaie interconfesionale. În momentul în care i-a călcat pe urme tatălui și a devenit primarul orașului Bordeaux, Montaigne a fost aruncat în vârtoarea conflictului, continuând să acționeze ca mediator între catolici și protestanți după ce s-a retras din lume la masa de scris în 1570. Familia lui Montaigne era de descendență marrană — evrei iberici care au fost obligați să se convertească la creștinism în urma persecuțiilor Inchiziției —, iar prin sprijinirea Bisericii în scrierile sale e posibil să se fi pus la adăpost de represalii asemănătoare cu cele suferite de înaintași. În același timp, Montaigne se înscrie într-o tradiție de gânditori deschiși către credință, deoarece puneau la îndoială rațiunea.

Scepticismul grec din Antichitate a fost redescoperit în Europa secolului al XV-lea. Montaigne a fost influențat de ramura lui cea mai radicală, pyrrhonismul, după numele lui Pyrrhon din Elis (c. 360 — c. 270 î.Hr.) care a călătorit împreună cu armata lui Alexandru cel Mare până în India, unde se spune că ar fi studiat cu gimnosoștii („înțelepții goi”) sau yoghinii. E posibil ca de la acești înțelepți să fi importat Pyrrhon ideea că scopul filosofiei este *ataraxia*, termen prin care se înțelege o stare de serenitate și pe care e posibil să îl fi folosit chiar el pentru prima dată. Păstrându-și distanța față de credință și neîncredere, filosoful sceptic putea fi ferit de tumultul interior.

¹ Michel de Montaigne, *Apologia lui Raimond Sebond*, traducere de Mariella Seulescu, Ramuri, Craiova, 1940, p. 35.

² *Ibidem*, p. 34.

³ *Ibidem*, p. 35.

Montaigne a învățat multe de la pyrrhonism. A pus ca grinzile turnului în care s-a retras spre sfârșitul vieții să fie decorate cu citate din discipolul lui Pyrrhon, filosoful-medic Sextus Empiricus (c. 160 — c. 210 d.Hr.), autorul unei *Expuneri a filosofiei sceptice*, unde rezumase perspectiva sceptică astfel:

Principiul care dă naștere scepticismului socotim că este speranța de a dobândi liniștea sufletească. Căci oamenii mari din fire, tulburați din pricina nepotrivirii dintre lucruri și neștiind cărora să le dea mai multă crezare, au ajuns să cerceteze ce este adevărat în lucruri și ce este fals, cu gândul de a dobândi după deosebirea acestora seninătatea sufletului.¹

Dar Montaigne nu era convins că filosofia, chiar și una pyrrhoniană, putea scăpa mintea umană de frământare. În multe dintre eseurile sale — un termen pe care Montaigne l-a inventat și care vine de la *essais* din franceză, înseamnând „probe” sau „încercări” —, a folosit pyrrhonismul pentru a susține cauza credinței religioase.

Conform lui Pyrrhon, nimic nu poate fi știut cu certitudine. După cum a formulat Montaigne, „Prăpădul omului este părerea științei”. Discipolii lui Pyrrhon erau învățați să trăiască bizuindu-se pe natură mai degrabă decât pe orice argument sau principiu. Dar dacă rațiunea

e lipsită de orice putere, de ce să nu acceptăm misterele religiei?

Toate cele trei mari școli filosofice din lumea antică europeană — stoicismul, epicurismul și scepticismul — își propuneau ca obiectiv o stare de serenitate. Filosofia era un calmant care, administrat în mod regulat, inducea *ataraxia*. Scopul filosofării era pacea sufletească. Montaigne nu nutrea asemenea speranțe: „Cel puțin astfel este îndeobște primit de filosofii tuturor tagmelor, că cel mai presus bun stă în liniștea sufletului și a trupului; dar unde o găsim? [...] Nu ni s-a împărțit decât vânt și fum”.¹

Mai sceptic decât cel mai radical pyrrhonist, Montaigne nu credea că vreun fel de a filosofa putea tămădui neliștea umană. Filosofia era utilă în primul rând pentru a-i tămădui pe oameni de filosofie. La fel ca Ludwig Wittgenstein (1889-1951), era conștient că limbajul comun este parazitat de relicve ale sistemelor metafizice din trecut.² Scoțând la iveală aceste rămășițe și dându-ne seama că realitățile pe care le descriu sunt de fapt ficțiuni, am putea dezvolta o gândire mai flexibilă. Mici doze dintr-un atare remediu homeopat împotriva filosofiei — un fel de antifilosofie, am putea spune — ne-ar putea aduce

¹ *Ibidem*, p. 92.

² Pentru ideea lui Wittgenstein despre o homeopatie filosofie/antifilosofie, vezi K. T. Fann, *Wittgenstein's Conception of Philosophy*, Partridge Publishing, Singapore, 2015. Într-o anexă, Fann explorează unele afinități între opera târzie a lui Wittgenstein și taoism (vezi pp. 99-114). Scepticismul lui Montaigne față de filosofie este explicat în Hugo Friedrich, *Montaigne*, volum publicat cu o introducere de Philippe Desan, traducerea de Dawn Eng, University of California Press, Berkeley, CA, 1991, pp. 301-309.

¹ Sextus Empiricus, *Expunere a filosofiei sceptice*, traducere de Ștefan Zeletin, Antet, Filipești de Târg, 2000, p. 12.

² Michel de Montaigne, *Apologia lui Raimond Sebond*, traducere de Mariella Seulescu, Ramuri, Craiova, 1940, p. 91.

mai aproape de alte animale. Atunci, am putea fi capabili să învățăm câte ceva de la niște făpturi pe care filosofii le-au catalogat drept inferioare nouă.

O antifilosofie de acest gen ar putea începe nu cu argumente, ci cu o poveste.

Călătoria lui Mèò

Pisica a intrat în încăperea ca o siluetă, o mică pată neagră profilându-se pe fundalul luminii puternice care cădea peste prag. Afară, un război își vedea de vacarmul lui. Acesta era orașul vietnamez Hué în februarie 1968, la începutul Ofensivei Tet și a campaniei nord-vietnameze împotriva forțelor americane și a aliaților lor sud-vietnamezi, care avea să ducă la plecarea americanilor din țară cinci ani mai târziu. În *The Cat from Hué* (*Pisica din Hué*), una dintre cele mai impresionante relatări ale experienței umane a războiului, jurnalistul postului de televiziune CBS John (Jack) Laurence descria astfel orașul:

Hué a însemnat cea mai feroce întruchipare a confruntărilor armate. În acest caz, era vorba despre o înclăștare urbană între două triburi armate și în mare parte adolescente, ambele cu dorința fermă de a anexa un teritoriu necunoscut lor, o luptă de stradă cu acțiuni năprasnice și vărsări de sânge neîndurătoare. Nu existau reguli. Viețile erau luate fără preget — gătuite, irosite, pârjolate [...] La final, banda mai puternică și mai violentă a alungat-o pe cealaltă și a revendicat ce mai rămăsese. Învingătorii s-au retras cu victimele lor și au trăit să mai lupte

încă o zi. Câștigătorii s-au ales cu ruinele. Așa stăteau lucrurile în Hué.¹

În timp ce se strecura în încăperea, forma întunecată s-a dezvăluit a fi un pui de pisică, de vreo opt săptămâni, suficient de pirpiriu ca să încapă în palma lui Laurence. Piele și os, murdar, cu blana încălțită și soioasă, pisicul a adulmecat aerul, simțind mirosul mâncării pe care jurnalistul american o scotea dintr-o conservă de rație militară. Laurence a încercat să-i vorbească în vietnameză puiului, care i-a aruncat înapoi o privire ca și cum ar fi fost aliebat. I-a oferit din mâncarea lui; animalul s-a apropiat, dar a lăsat-o neatinsă. Lăsându-i puțină mâncare, americanul a plecat și s-a întors a doua zi. Puiul de pisică a apărut în prag, a cercetat încăperea și a venit spre el, amușinându-i mâna întinsă, cu degetele răsfirate. Tot ce îi mai rămăsese de mâncare era o conservă pe care scria „bucăți de vită”; a deschis-o și i-a oferit-o de pe degete. Pisoiașul a mâncat cu o poftă nestăvilită, înghițind bucățile de carne gătită fără să le mestece. Apoi americanul a îmbibat un prosop cu apă din gamelă și a apucat micul pisoie de ceafă, trundindu-se cu puricii și murdăria din urechi, spălându-i botul mânjit și făcându-i bărbia și mustățile să lucească de curățenie. Puiul nu a opus rezistență, iar când toaleta a luat sfârșit, și-a lins blana de pe piciorul anterior și și-a spălat fața. După asta, s-a apropiat mai mult de american și i-a lins dosul palmei.

¹ John Laurence, *The Cat from Hué: A Vietnam War Story*, PublicAffairs, New York, 2002, p. 23.

A sosit un jeep, iar Jack a aflat că avea să plece acasă. A pus puiul în buzunar și astfel a început o tovărășie care i-a făcut să plece împreună cu elicopterul din Hué către Danang, unde pisoii — acum numiți Mèo, pronunțat *mei-ău* — a locuit în tabăra pentru presă, mâncând patru sau cinci mese copioase pe zi. Până să ajungă acolo, Mèo a desfăcut cu ghearele materialul hainei lui Jack și aproape a fugit, după care a explorat carlinga și s-a cățărat pe centurile de siguranță ale pilotului. Au plecat la Saigon, iar de data asta Mèo a călătorit într-o cutie de carton în care se aflau pătura și jucăriile lui, fără posibilitatea de a mai hălădui prin aeronavă mieunând de mama focului tot drumul. Au fost cazați împreună într-un hotel, unde Mèo a avut parte de o baie pe care a făcut tot posibilul s-o evite. Blana lui aparent neagră s-a dovedit un travesti involuntar, pe care l-a abandonat pentru a se înfățișa ca o siameză red point corcită, cu ochi de un albastru strălucitor.

La hotel, Mèo era hrănit cu regularitate — patru mese pe zi, cu resturi de orez și capete de pește —, dar se aventura și în expediții în celelalte camere în căutare de și mai multă hrană. Avea obiceiul să se cocoțe pe pervazul ferestrei din camera de hotel și să rămână acolo ore întregi, cu desăvârșire treaz și atent, deși aproape nemișcat, urmărind mișcările oamenilor, luminilor și vehiculelor de jos. Jurnaliștii americani care relatau despre război au învățat să-l îndure fumând iarbă, bând cot la cot și leșinând pentru a fi treziți numai de coșmaruri. Din când în când, se întorceau acasă pentru câte o pauză, dar războiul rămânea cu ei și continua să le tulbure somnul. În

schimb, Mèo „părea să înțeleagă ce se petrecea mai bine decât oricare dintre noi din afară [...] Iar asta îi conferea libertate, chiar și în captivitate. În timp ce stătea lângă fereastra deschisă [...] învăluit într-o ceață fină de fum de țigară, ochii lui Mèo erau la fel de adânci și albaștri ca Marea Chinei de Sud”¹.

Dormea într-un adăpost pe care și-l făcuse singur, o cutie de carton pentru transport în care rosese o gaură — o sarcină care îi luase o săptămână — suficient de mare ca să se poată strecura înăuntru. Domina cele aproximativ zece pisici sălbatice care trăiau în incinta hotelului și care au învățat să se ferească de el, și folosea grădina și camerele oaspeților ca teritoriu de vânătoare, prinzând și mâncând șopârle, porumbei, insecte, șerpi și, posibil, chiar și un păun, care a dispărut în mod misterios. Cu dinții la fel de ascuțiți ca niște pumnale, era „micul prădător alb, un ucigaș înăscut, o ambuscadă așteptând să se materializeze”². În afara personalului vietnamez al hotelului de la care căpăta mâncare, era ostil cu oricine intra în cameră, mai ales dacă era american. „Părea să poarte ranchiună umanității [...] Retras și izolat, ostil cu oricine de altă naționalitate decât vietnameză, era un animal neîmblânzit și despot, o pisică în mod unic animată de ample și inscrutabile dedesubturi.”³

Nu avea nicio teamă și nu era niciodată prins când intra în alte camere. Jack a ajuns să și-l imagineze drept reîncarnarea lui Sun Tzu, autorul *Artei războiului*, „inteligent,

¹ *Ibidem*, p. 496.

² *Ibidem*, p. 489.

³ *Ibidem*, p. 485.